

Березнева прем'єра в театрі «Сузір'я» під провокуючою назвою «Оскар Богу» за п'єсою Еріка-Еммануеля Шмітта «Оскар і Пані в рожевому» — друге звертання головного режисера Олексія Кужельного до цього драматурга. Тут уже йшла вистава «Приховане кохання» за його п'єсою. Автор бестселерів Е.-Е.Шмітт, останні з яких «Евангеліє за Пілатом» і «Монсеньор Ібрагім та квіти Корану», цікавий сучасному західноєвропейському читачеві в першу чергу як мислитель, здатний звернути увагу на всім відомі релігійні постулати як на щось нове.

Е.-Е Шмітт. «Оскар Богу».
Режисура та сценографія
О.Кужельного,
художник костюмів — М.Рева,
балетмейстер — О.Семьошкіна,
анімація — С.Коваль. Актори —
С.Голопатюк, В.Чайковська.
Театр «Сузір'я. Київ.

Валентина Грицук

Станіслав Голопатюк і Валерія Чайковська у виставі «Оскар Богу».
Режисер Олексій Кужельний. Театр «Сузір'я»
Фото Євгенія Чекаліна.

КОНЦЕНТРАТ ЖИТТЯ

Один із найповажніших сучасних французьких драматургів, що починав у 90-х роках минулого століття, робить те саме й з глядачем, тобто змушує задуматись над непрочитаним у, здавалося б, напам'ять вивчених релігійних текстах.
Режисер Олексій Кужельний вдало

перейменував п'єсу, аби її назва звучала ближче до обраної драматургом теми. Однак її назва грає в усій повноті тільки в усному варіанті, тому що написане «Оскар Богу» сприймається як «нагорода Богу», а інші змісти, зокрема «Оскар пише Богу», втрачаються. Між іншим, аби зберегти гру змістів, до-

статньо в назві поставити тире між двома словами.
У п'єсі Шмітта, до якої звернувся режисер, відомий письменник та драматург змушує урбанізовану людину, — зазвичай не стільки атеїста, скільки байдужого до будь-яких богів, поважати життя саме як дар, незалежно від його земної протяж-

ності в часі. Через зміну світовідчуття безнадійно хворого хлопчика, що помирає в онкологічній лікарні, драматург говорить засмиканому суєтою сучасникові про вічність у кожній миті. Своє нарративне послання автор доносить через літню жінку, Пані в рожевому (в перекладі українською названа Рожевою пані), що не просто дглядає за дитиною, а за допомогою гри спонукає її за 12 днів повноцінно прожити життя. Це можливо тільки завдяки постійному спілкуванню з Богом, а тому хлопчик Оскар пише Всевишньому листи.

Рожева пані (Валерія Чайковська), в ситуації, коли батьки дитини перелякані смертю настільки тотально, що не знаходять у собі сил бачити сина з тінню потойбіччя на обличчі, стає для Оскара чимось на зразок гуру, мага чи доброї феї. Своєю життєстверджуючою енергією вона нагадує героїню з книг сучасного російського письменника Володимира Мегре сибірячку Анастасію та її предків «ведрусів-волхвів». Ті, щоб запрограмувати сина на втечу від смерті, попросили свого чотирирічного хлопчика в деталях програти дії під час майбутніх нападів ворогів. Шмітт – не волхв, він усього лише студював філософію (в Парижі), а тому не відважився врятувати життя свого Оскара від злої долі через гру. Драматург тільки сконцентрував довге життя стандартної благополучної людини в неповні два тижні, які й проходять перед глядачем як життя Оскара. І одне життя нинішньої людської істоти виявляється таким ненасиченим змістовною радістю, що дозволяє себе спресувати в кільканадцять днів-етапів, нічого при цьому не втративши. Це досить несподіваний, прихований зміст затіяної автором через Рожеву пані гру з глядачем. Але це ризиковане «ображення публіки» навряд чи нею усвідомлюється. Режисер від початку до кінця вистави впевнено веде мажорні ноти, а тому глядачі, в основному юні люди, геть забувають про смерть, яка висить над малолітнім Оскаром. Тим паче, що роль хлопчика грає не дитина, а їхній одноліток, молодий актор Станіслав Голопатюк, з

яким асоціює себе чи не кожен мужчина після двадцяти, присутній в залі. Оскар-Голопатюк легко, з гумором впивається концентратом: першої закоханості, ревнощів, перемоги над суперником, стосунків із власними батьками й з батьками своєї дівчини і т.п. І Шмітт, і Кужельний дуже добре знають потреби сучасної публіки, а тому не відлякують її філософсько-релігійним проповідництвом, а тільки натякають «на серйоз», тобто на те, що рак Оскара, лейкемія його коханої, хвороби інших пацієнтів лікарні виростають з хвороби суспільства в цілому, де такі люди, як романтична пані з «минулим грубої непереможної кетчистки», здатна стати місіонеркою, є винятками з правил.

Тендітність Валерії Чайковської підкреслює непересічність та бойовий дух її героїні, яка змогла навіть за таких фізичних даних переконати Оскара в своєму статусі непереможного борця. Ця ж тендітність і жіночність актриси зняли натяки французького драматурга на «рожеву тему», невідомо навіщо заявлену ним у назві п'єси. Від теми залишився тільки колір старомодної, ніби з іншого століття сукні (художник костюмів Марія Рева). Разом з тим персонаж Чайковської виявився розмитим, імпресіоністичним. Тим паче на тлі Оскара, вирішеного Голопатюком у майже експресіоністичних чорно-білих чітких тонах, через вивірену пластику кожного епізоду ролі. Виглядає так, ніби балетмейстер Ольга Семьошкіна працювала з Голопатюком над створенням зовнішнього малюнка ролі набагато більше, а досвічена артистка Чайковська покладалася в основному на своє вміння занурюватися у персонаж, шукати в собі ті емоційні барви, якими можна було б його наділити. Рожева пані у п'єсі є ніби тлом за портретом головного героя. З іншого боку, хоча драматург і не обдаровує пані такою кількістю сценічного часу, як Оскара, та не інформує про її реальні біографічні дані, все ж презентує героїню не тільки як персонажа-резонера, а й як правдивого посланця Бога (не Санта Клауса), в якого дитина не вірила, але якого врешті

визнала і стала щасливою. Оскар постійно перебуває під психологічним впливом старої пані, в яку по-дитячому закоханий, а тому магнетизм цього персонажа варто було б, на противагу драматургові, в режисерському трактуванні дещо розшифрувати. Відчувається, що Валерія Чайковська у відносинах з Голопатюком-Оскарком більше покладається на свій материнський досвід, ніж спирається на драматургію чи режисуру.

За древніми ведичними текстами, (з якими Шмітт як філософ, безперечно, ознайомлений) людина, що, незважаючи на фізичні страждання, психологічно проживає етапи майбутнього життя і постійно звиряє їх з волею Творця, скидає з себе гріхи минулого втілення, а тому в наступному – матиме благополуччя. Але звідки взялася не просто філософська обізнаність з подібними релігійними практиками, а специфічна віра Рожевої пані, яка дозволяє їй вести за собою Оскара? Нам відомі тільки її вигадки про спортивні перемоги. Артистка В.Чайковська шукає цю віру у власній особистості: в непідробній релігійності, в ігровій природі митця, яка спроможна перекодувувати трагічні програми психіки в позитивні.

Коли говорити не про підґрунтя філософської концепції, а про вирішення вистави в рамках певної концепції, адаптованої до потреб молодіжної аудиторії, то це вирішення виглядає цілком вдалим, особливо щодо візуального боку вистави. Окрема знахідка – анімаційні персонажі Степана Ковалюка, які проєктуються ніби зі свідомості Оскара-Голопатюка прямо на екран з лівого боку сцени. Там ми бачимо і його кохану, і суперника, і батьків – всі ті образи, які потрібно Оскарові відчутти, пережити, пропустити через себе в передсмертні дні, а перед сном поговорити з вічним у письмовій формі. Анімація та сценографія – традиційно сильні ланки українського мистецтва – зійшлися на маленькій сцені «Сузір'я», щоб через екран допомогти відкрити глядачам душу Оскара, його неусвідомлені прагнення та свідому волю до життя.